ที่มาและความสำคัญของเครื่องแบบ
แนวคิดเรื่องเครื่องแบบนักศึกษา

เครื่องแบบ

เครื่องแต่งกายที่กำหนดให้แต่งเหมือนกันเฉพาะหมู่หนึ่งคณะหนึ่ง เช่น ทหาร ตำรวจ ข้าราชการพลเรือน นางพยาบาล นักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็นต้น

การใช้เครื่องแบบต่าง ๆ ในปัจจุบันของไทยมีต้นกำเนิดมาจากการทหาร เนื่องจากในขณะที่มีการรบกัน จะต้องมีสิ่งบ่งบอกเพื่อให้ทราบว่าคนไหนเป็นข้าศึก คนไหนเป็นพวกเดียวกัน เป็นการป้องกันการทำร้ายพวกเดียวกันเอง

ต่อมายังเป็นการแสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหน่วยงาน ทั้งยังแสดงถึงความสง่างาม และความภาคภูมิใจ เป็นการเชิดชูเกียรติแก่หน่วยงานนั้น ๆ ด้วย เครื่องแบบต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาเรื่อยมา โดยกำหนดสีของผ้า รูปแบบ และเครื่องหมาย เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละยุคสมัย

สำหรับเครื่องแบบนักเรียน นักศึกษา ของไทยเริ่มมีมาตั้งแต่เครื่องแบบโรงเรียนมหาดเล็ก ต่อมาเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นักเรียนใช้เครื่องแต่งตัวอย่างข้าราชการพลเรือนในพระราชสำนัก อันเป็นต้นกำเนิดของเครื่องแบบนักเรียน นักศึกษา สืบเนื่องมา

ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนเครื่องแต่งกายของนิสิต นักศึกษา ตามความเหมาะสมแก่สมัยนิยม ความสะดวกในการแต่งกาย และความต้องการของนักศึกษาของแต่ละสถาบันในยุคนั้น ๆ โดยยังมีการใช้ตราสัญลักษณ์ของแต่ละสถาบันเป็นส่วนประกอบ จึงเกิดเป็นอัตลักษณ์ในการแต่งกายของนักศึกษาแต่ละสถาบันขึ้น

ใส่ สวม ผูก กลัด
เครื่องหมายอัตลักษณ์นักศึกษามหิดล

การแต่งกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล มีพัฒนาการมาจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ซึ่งสืบเนื่องมาจากโรงเรียนแพทยากรราชแพทยาลัย และคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ตามลำดับ และได้มีการพัฒนารูปแบบชุดนักศึกษาตามแต่ละยุคสมัยมาจนถึงปัจจุบัน

เครื่องแบบยุคก่อน มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

สมัยโรงเรียนแพทยากร

กำหนดเครื่องแบบสำหรับนักเรียนแพทย์ขึ้นครั้งแรก โดยใช้เสื้อขาวคอปิด มีแผงคอสีแดงขลิบดำ กางเกงขายาวแบบสากล สวมหมวกฟางพันผ้าสีฟ้า

สมัยโรงเรียนราชแพทยาลัย

หลวงนิตย์เวชชวิศิษฏ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นักเรียนโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่งกายอย่างนักเรียนในพระราชสำนัก คือ เสื้อขาวคอปิด มีแผงคอใช้สีตามแผนกวิชาสำหรับแผนกวิชาแพทย์ ซึ่งเรียนอยู่ที่โรงเรียนราชแพทยาลัยใช้สีเขียวแก่ เป็นสีประจำแผนกวิชา ซึ่งต่อมาได้ใช้เป็นสีประจำคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดลในปัจจุบัน

เครื่องแบบยุคก่อนมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

เครื่องแบบนักเรียนโรงเรียนราชแพทยาลัย

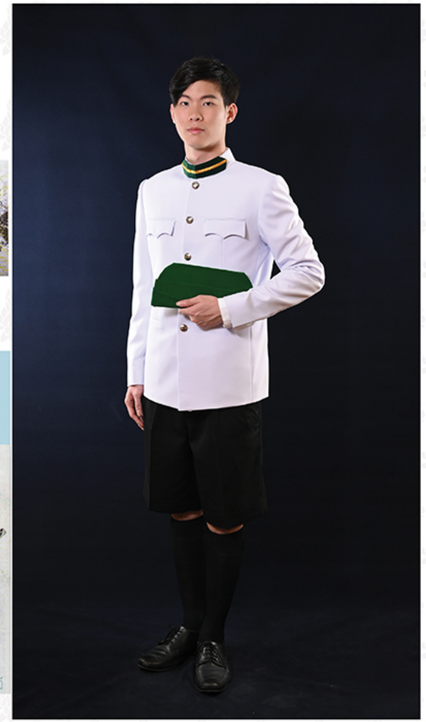

หลวงนิตย์เวชชวิศิษฏ์ (นิตย์ เปาเวทย์) ได้กล่าวถึงการแต่งกายในสมัยที่ท่านยังเรียนอยู่ที่โรงเรียนราชแพทยาลัยว่า

"...การออกนอกโรงเรียนทุกคนต้องแต่งตัวสุภาพเรียบร้อย สวมเสื้อขาวกระดุม 5 เม็ด ติดแผงคอสีเขียวใบไม้ สวมหมวกหนีบสีเดียวกัน ใส่กางเกงดำ สวมถุงน่อง รองเท้า..."

เครื่องแบบมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

เมื่อปีพ.ศ. 2486 ได้มีการจัดตั้ง "มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์" เพื่อจัดการศึกษาในด้านแพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ เภสัชศาสตร์ และสัตวแพทยศาสตร์ รวมถึงวิชาสุขุงครรภ์และอนามัย ต่อมาได้มีประกาศระเบียบเครื่องแบบนักศึกษาเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสมเกียรติแห่งสถานศึกษา

มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์กำหนดเครื่องหมายรูปพันคบเพลิงเป็นตรามหาวิทยาลัย และกำหนดสีประจำคณะภายในมหาวิทยาลัยเป็นสีต่างกันไป แยกนักศึกษาในแต่ละสาขาให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยสีเหล่านี้ถูกใช้เป็นสีของ เนกไท โบว์ไทและเข็มกลัด แบ่งสีได้ดังนี้

- **คณะแพทยศาสตร์** สีเขียวเข้ม
- **คณะทันตแพทยศาสตร์** สีม่วง
- **คณะเภสัชศาสตร์** สีเขียวมะกอก
- **คณะสัตวแพทยศาสตร์** สีเทา หรือ สีฟ้าหม่น

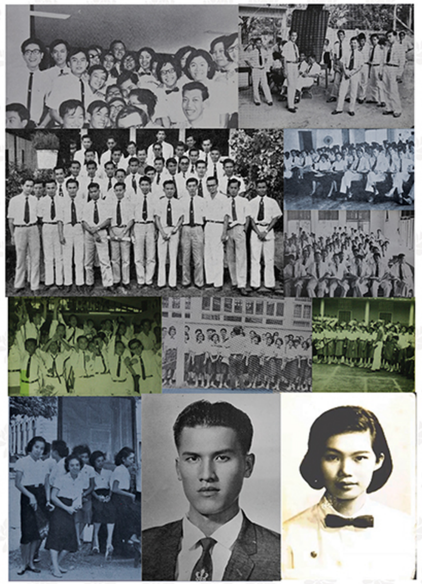

เครื่องแบบมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์

เครื่องแบบนักศึกษาชาย

- เสื้อเชิ้ตแขนยาวหรือแขนสั้นแค่ศอกสีขาว
- มีผ้าผูกคอชนิดยาวปล่อยชายหรือแบบโบว์หูกระต่ายใช้สีตามคณะ
- กางเกงขายาวพับปลายขา สีขาว เทา หรือดำก็
- เข็มขัดทำด้วยหนังสีน้ำตาล มีหัวเข็มขัดชนิดใช้เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำด้วยโลหะสีเงินเกลี้ยง มีรูปพันคบเพลิงทำด้วยโลหะสีทองตรงกลาง
- รองเท้าชนิดผูกเชือก มีสีน ทำด้วยหนังสัตว์หรือสีน้ำตาล
- ถุงเท้าสีเดียวกันกับรองเท้า
- สำหรับออกนอกสถานที่ศึกษาไปในงานพิธีต่าง ๆ สวมเสื้อนอกสีขาวเปิดคอแบบสากลประกอบด้วย

เครื่องแบบนักศึกษาหญิง

- เสื้อสีขาวเก็บเอวและแขนยาวแบบเชิ้ต หรือแขนสั้นเหนือศอก คอเสื้อแบบเชิ้ตคอตั้ง ใช้กระดุมเกลี้ยงสีขาว 4 เม็ด เรียงลงมาจากคอ
- มีโบว์หูกระต่ายสีตามคณะ
- กระโปรงแบบ 4 หรือ 6 ตะเข็บ ยาวครึ่งน่อง สีน้ำเงินแก่ เทาหรือดำก็ได้
- เข็มขัดใช้แบบเดียวกันกับนักศึกษาชาย
- รองเท้าใช้ชนิดมีส้นสีดำ น้ำเงินแก่ สีน้ำตาลหรือสีขาว จะสวมรองเท้าหุ้มข้อ
- เข็มกลัด เป็นตรางูพันคบเพลิงอยู่เบื้องด้านใน ด้านบนเขียนชื่อคณะ ด้านล่างเขียนชื่อมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ วงด้านนอกพื้นสีขาว วงด้านในมีสีพื้นตามสีคณะ

เครื่องแบบเดินทาง

นอกจากนี้ยังมีเครื่องแบบเดินทาง สำหรับเวลาเดินทางไปทำการศึกษานอกสถานที่ในต่างจังหวัด หรือรับการฝึกวิชาทหาร มีเครื่องแบบดังต่อไปนี้

เครื่องแบบเดินทางสำหรับนักศึกษาชาย

- เสื้อ ใช้เสื้อเชิ้ตแบบตรวจการ แขนยาว สีกากีนวล
- เข็มขัด ใช้เข็มขัดเช่นเดียวกับที่ใช้สำหรับเครื่องแบบเวลาทำการศึกษา
- กางเกง ขายาวสีเดียวกับเสื้อ ไม่พับที่ปลายขา
- ถุงเท้า หุ้มข้อเท้า สีกากีนวล
- รองเท้า สีน้ำตาลมีสัน ชนิดหุ้มข้อหรือไม่หุ้ม ผูกเชือก
- หมวก ใช้หมวกทรงหม้อตาลสีกากีนวล แบบทหาร หรือหมวกหนีบสีกากีนวล แบบทหาร

เครื่องแบบเดินทางสำหรับนักศึกษาหญิง

- เสื้อ เช็มขัด และถุงเท้า แต่งเช่นเดียวกับนักศึกษาชาย
- กางเกง เช่นเดียวกับนักศึกษาชาย หรือจะใช้กระโปรงสีกากีนวลแทนได้
- รองเท้า สีน้ำตาลมีสันชนิดไม่หุ้มข้อ ผูกเชือก
- หมวก ใช้หมวกหนีบสีกากี

มหาวิทยาลัยมหิดล
หอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์

https://museum.li.mahidol.ac.th/
www.facebook.com/MUARMS/
@mahidol_museum
@muarms

เครื่องแบบมหาวิทยาลัยมหิดล

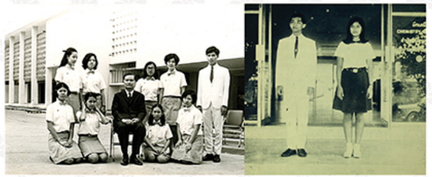

ภายหลังจากการเปลี่ยนนามมหาวิทยาลัยเป็น "มหาวิทยาลัยมหิดล" ในปี พ.ศ. 2512 แล้ว จึงได้มีการออกระเบียบเครื่องแต่งกายนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดยใช้รูปแบบเดียวกับมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ดังนี้

ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหิดล ว่าด้วยเครื่องแต่งกายนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดลได้ออกข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหิดล ว่าด้วยเครื่องแต่งกายนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2536 ได้ให้ความหมายของคำว่า เครื่องแบบ ไว้ว่า เครื่องแต่งกายของนักศึกษาซึ่งประกอบด้วย เสื้อ กางเกงหรือกระโปรง รองเท้า ถุงเท้า และเครื่องหมายของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย เข็มตรามหาวิทยาลัย และเข็มขัดตรามหาวิทยาลัย และมีเครื่องแบบ 2 แบบคือ "เครื่องแบบปกติ" ใช้ในเวลาที่ไม่ใช่พิธีการ และ "เครื่องแบบพิธีการ" ใช้ในโอกาสพิธีการของมหาวิทยาลัยหรือ งานรัฐพิธี หรือตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

ต่อมามีการปรับปรุงข้อบังคับนี้อีกหลายวาระ ปัจจุบันได้ใช้ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหิดล ว่าด้วยเครื่องแต่งกายนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2553 เป็นแนวทางในการแต่งกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล โดยยังคงมีเครื่องแบบอยู่ 2 ลักษณะตามเดิมคือ เครื่องแต่งกายพิธีการ และเครื่องแต่งกายปกติ

เครื่องแบบมหาวิทยาลัยมหิดลยุคแรก

พ.ศ. 2512–2513

เนกไทปักตราประจำพระองค์สมเด็จพระบรมราชชนก โบว์ไทสีประจำคณะ

พ.ศ. 2513–2514

เนกไท โบว์ไทปักตรามหาวิทยาลัย กระจายทั่วผืน

เครื่องแบบมหาวิทยาลัยมหิดล

พิธีการ

เครื่องแต่งกายที่ให้นักศึกษาใช้ในโอกาสที่มีงานพิธีของมหาวิทยาลัย เช่น งานปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ งานไหว้ครู พิธีพระราชทานปริญญาบัตร หรืองานรัฐพิธี หรือตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

เนกไท โบว์ไท ประทับตรามหาวิทยาลัย

ปกติ

เครื่องแต่งกายที่ให้นักศึกษาใช้ในเวลาเรียน เวลาสอบ หรือเวลาติดต่อกับส่วนงานของมหาวิทยาลัยในเวลาทำการ

ใส่สวมผูกกลัด

เครื่องหมายอัตลักษณ์
นักศึกษามหิดล

มหาวิทยาลัยมหิดล หอสมุดและคลังความรู้
มหาวิทยาลัยมหิดล หอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์

นิทรรศการเนื่องในวันมหิดล ประจำปี 2562
โดย ฝ่ายจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์
หอสมุดและคลังความรู้มหาวิทยาลัยมหิดล